לפי שאין עושין אותה אלא לגוון איתמר חרדל שלשו מע"ש למחר אמר רב ממחו בכלי אבל לא ביד א"ל שמואל ביד אטו כל יומא ממחו ליה ביד מאכל חמורים הוא אלא אמר שמואל ממחו ביד ואינו ממחו בכלי אתמר ר"א אמר אחד זה ואחד זה אסור ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה מותר אביי ורבא דאמרי תרוייהו אין הלכה כרבי יוחנן קם רבי יוחנן בשיטתיה דר"א קם רבי אלעזר בשיטתיה דשמואל אביי ורבא דאמרי תרוייהו הלכה כרבי יוחנן [א]אימיה דאביי עבדא ליה ולא אכל דביתהו דזעירא עבדא ליה לרב חייא בר אשי ולא אכיל א"ל לרבך עבידי ליה ואכל ואת לא אכלת אמר רבא בר שבא הוה קאימנא קמיה דרבינא ובחשי ליה בשופתא דתומא ואכל *אמר מר זוטרא [ב]לית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאתמר [א]חרדל שלשו מע"ש למחר ממחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף אלא מערב [ב]שחליים ששחקן מע"ש למחר נותן לתוכן שמן וחומץ וממשיך לתוכן אמיתא ולא יטרוף אלא מערב [ג]שום שריסקו מע"ש למחר נותן לתוכו פול וגריסין ולא ישחוק אלא מערב וממשיך את אמיתא לתוכן [ג]מאי אמיתא נינייא אמר אביי ש"מ האי נינייא מעליא לתחלי: ועושין אנומלין בשבת: [ד]ת"ר [ד]עושין אנומלין בשבת ואין עושין [ה]אלונטית ואיזו היא אנומלין ואיזו היא אלונטית אנומלין יין ודבש ופלפלין אלונטית יין ישן ומים צלולין ואפרסמון דעבדי לבי מסותא למיקר אמר רב יוסף זימנא חדא עלית בתר מר עוקבא לבי באני כי נפקי אתאי אשקיין [ה]חמרא חד כסא וחשי מבינתא דראשי ועד טופרא דכרעי ואי אשקיין כסא אחרינא הואי מסתפינא דלמא מנכו לי מזכותא דעלמא דאתי והא מר עוקבא דשתי כל יומא שאני מר עוקבא דדש ביה: **מתני'** אין שורין את החילתית בפושרין [ו]אבל נותן לתוך החומץ [ז]ואין שולין את הכרשינין ולא שפין אותן אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הכלכלה [ח]אין כוברין את התבן בכברה ולא יתננו על גבי מקום גבוה בשביל שירד המוץ אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האיבוס: **גמ'** איבעיא להו שרה מאי תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף שרה חייב חטאת א"ל אביי אלא מעתה שרה אומצא במיא הכי נמי דמיחייב אלא אמר אביי [ט]מדרבנן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול בעא מיניה רבי יוחנן מר' ינאי מהו לשרות את החלתית בצונן א"ל אסור והא אנן תנן אין שורין את החלתית בפושרין הא בצונן מותר א"ל [י]א"כ מה בין לי ולך מתניתין יחידאה היא דתניא [קו]אין שורין את החלתית לא בחמין ולא בצונן רבי יוסי אומר בחמין אסור בצונן מותר למאי עבדי ליה ליוקרא דליבא רב אחא בר יוסף חש ביוקרא דליבא אתא לקמיה דמר עוקבא א"ל זיל שתי תלתא תיקלי חילתתא בתלתא יומי אזל אישתי חמשא בשבת ומעלי שבת לצפרא אזל שאל בי מדרשא אמרו ליה תנא דבי רב אדא ואמרי לה תנא דבי מר בר רב אדא [י]שותה אדם קב או קביים ואינו חושש אמר להו לשתות לא קמיבעיא לי כי קא מיבעיא לי לשרות מאי אמר להו רב חייא בר אבין בדידי הוה עובדא ואתאי שאילתיה לרב אדא בר אהבה ולא הוה בידיה אתאי שאילתיה לרב הונא ואמר הכי קאמר רב שורה בצונן ומניח בחמה כמאן דשרי [כ]אפילו למאן דאסר ה"מ היכא דלא אישתי כלל אבל הכא כיון דאישתי חמשא ומעלי שבתא אי לא שתי בשבת מיסתכן מיסתמיך ואזיל רב אחא בר יוסף אכתפיה דרב נחמן בר יצחק בר אחתיה א"ל כי מטינן לבי רב ספרא עיילינא כי מטו עייליה בעא מיניה מהו לכסכוסי כיתניתא בשבתא לרכוכי כיתניתא קא מיכוין ושפיר דמי או דילמא לאולודי חיורא קמיכוין ואסיר א"ל [ל]לרכוכי קא מיכוין ושפיר דמי כי נפק אתא א"ל מאי בעא מר מיניה א"ל בעי מיניה מהו לכסכוסי כיתניתא בשבתא ואמר לי שפיר דמי ותבעי ליה למר סודרא סודרא לא קא מיבעיא לי דבעי מרב הונא ופשיט לי [מ]ותיפשיט ליה למר מסודרא א"ל [נ]התם מיחזי כי אולודי חיורא הכא לא מיחזי כאולודי חיורא אמר רב חסדא האי כיתניתא

משלפו

רש"י

לפי שאין עושין (א) **אלא לגוון.** למראה שהחלמון יפה לגוון ולא החלבון הלכך אידי ואידי אוכל הוא ואין כאן ברירת פסולת מאוכל: **ממחו.** דישטיפדי"ר בלע"ז במים או ביין: **ממחו בכלי.** משמע זהו שינוי שלו: **ואינו ממחו ביד.** דממחו ליה שפיר טפי: **אלא אמר שמואל ממחו ביד.** שאין זה דרכו בחול: **קם ר' יוחנן בשיטתיה דר"א.** חזר בו ואסר: **אביי ורבא דאמרי תרוייהו הלכה כר' יוחנן.** דאסר: **לרבך.** לזעירי: **בשופתא דתומא.** אמצעי של שום: **ולא יטרוף.** כדרך שטורפין ביצים בקערה בכף דרך טריפה שמכה בכח: **שחליים.** כרישו"ן והיו שוחקין אותם במים: **ממשיך.** נותן: **אמיתא.** מינט"א בלע"ז: **מעליא לתחלי.** לערב עם שחליים: **ואין עושין אלונטית.** שאינה למשקה למאי אלא לצנן לאחר המרחץ ודוגמת רפואה: **וחשי מבינתא דרישא.** הרגשתי בלבי משערת ראשי עד צפרני רגלי: **מנכו לי מזכיותי.** אם הייתי ניצול ממנו שלא אמות: **שתי כל יומא.** ולא היה מזיקו: **דדש ביה.** רגיל בו: **מתני' חילתית.** חלטי"ת בלשון ישמעאל ובלע"ז לזר"א ושורין אותו בפושרין ושותין אותן המים לרפואה: **אבל נותן.** החלתית: **בתוך החומץ.** ומטבל בו מאכלו. ולקמיה מפרש אמאי אין שורין: **ואין שולין את הכרשינין.** מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן כדתנן במסכת ביצה (דף יד:) אף מדיח ושולה: **ולא שפין אותן.** ביד להסיר פסולת דהוה ליה בורר: **אבל נותן לתוך הכברה.** ואע"פ דפעמים שהפסולת נופל דרך נקבי הכברה ונמצא נתברר מאליו: **תבן.** הוא שעושין מן הקש מחתכין אותו במוריגין ועושה כל זנב (ב) השבולת תבן: **מוץ.** הוא מוקן השבולת העליון ואינו ראוי למאכל וכוברין אותו (ג) בכברין שיפול המוץ: **אבל נוטל** (ד) **בכברה.** ליתן בתוך האבוס ואע"פ שהמוץ *נופל מאליו כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר: **גמ' שרה.** חילתית בפושרין מאי: **אומצא.** בשר חי: **שלא יעשה כו'.** לא שבקוה רבנן למעבד עובדי דחול: **אם כן.** דלא ידענא לפרושי מתני' טפי מינך מה בין לי ולך: **מתניתין יחידאה היא.** ור' יוסי אמרה אבל לרבנן אף בצונן אסור: **ליוקרא דליבא.** שלבו כבד עליו: **תלתא תקלי חילתתא.** משקל ג' זהובים: **שאיל בי מדרשא.** מה יעשה בשבת: **לשתות לא קמיבעיא לי.** דכלאו רפואה משקה הוא ותנן כל המשקין שותה (לעיל דף קט.): **לשרות.** דתנן מתניתין אין שורין: **כמאן דשרי.** בעיא הוא. הך דרב לימא כרבי יוסי דשרי בצונן אבל לרבנן אסור: **עיילינא.** הכניסני ואיש זקן היה: **לכסכוסי כיתניתא.** חלוק כתונת של פשתן שנתכבסה והרי היא קשה ומשפשפה בין שתי ידיו והיא מתרככה ואף הליבון שלה מצהיל על ידי השפשוף: **אולודי חיורא.** הליבון מצהיל: **התם מיחזי כאולודי חיורא.** שמקפיד על ליבונו וזוהרו של סודר יותר מכיתונתא:

משלפה

מסורת הש"ס

א) [ע' קדושין לז:], ב) [ע' תוס' כתובות נד. ד"ה לית], ג) [לעיל קמח.], ד) ע"ז ל., ה) [בע"ז ל. ליתא אלונטית אבל בערוך גרס כבר' שלפנינו], ו) [לעיל קלח.], ז) [חולי' קלד:], ח) [תוספ' פי"ז], ט) פ"א לאיסורא.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לפי שאין עושין אותה אלא: (ב) ד"ה תבן וכו' כל זנב השבלים תבן: (ג) ד"ה מוץ וכו' בכברה כדי שיפול: (ד) ד"ה אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האבוס:

גליון הש"ס

גמ' אמר מר זוטרא לית הלכתא בכל הני שמעתתא. עיין כתובות דף נ"ד ע"א תוס' ד"ה לית הלכתא: רש"י ד"ה אבל נוטל וכו' נופל מאליו כר"ש. עיין לעיל דף כ"ב ע"א ברש"י ד"ה כלאים דחבלים:

רבינו חננאל

לפי שאין עושין אותה אלא לגוון. פי' [לגוון] לצבעו להתראות בו גוונא של ביצה. מאכל המרס. פי' זה המאכל ממורס הוא כדתנן (נתן) [נוטל] את הדם ונתנו למהרס בו על הרובד הרביעי. ר"א מאכל חמורים הוא. כלומר אינו מאכל בני אדם אלא מאכל חמורים הוא. **חרדל שלשו מע"ש.** חלקו עליו רב ושמואל ור' יוחנן ור' אלעזר, והדבריהן פשוטין הן. ומר זוטרא דהוא בתרא אמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא. אלא כי הא דתניא חרדל שלשו מע"ש למחר מניחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש, ולא יטרוף אלא מערב. שום שריסקו מע"ש למחר נותן לתוכו פול או גריסין, ולא ישחוק אלא מערב, וממשיך את האמיתה לתוכה. מאי אמיתה, ננהה. אנומלין, יין ושמן ודבש ופלפלין, אלונתית, יין ישן ומים צלולין ואפרסמון. **אין שורין את החלתית בפושרין אבל נותן לתוך החומץ.** ומיבעיא לן שרה מאי, ומסקנא, שרה אמר אביי איסורא מדרבנן. וא"ר יוחנן מתניתין יחידאה היא והוא ר' יוסי, אבל חכ"א בין בחמין בין בצונן אסור. וסוגיין דשמעתא אם שרה מאתמול לשתות חלתית בשבת מותר, אבל לשרותו אסור אפילו בצונן. ואם שתה מקודם השבת ועכשיו בשבת חושש אם לא ישתה מסתכן, מותר לו לשרות בתוכן ולהניחה בחמה. לכסכוסי כיתונתא. פי' לרכוכי קא מיכוין ושרי, או דלמא לאולודי וכו'. פי' לקבץ מקצת הבגד של פשתים לתוך ידו לשופו מפני שרוחצין הבגד ומתייבש בשמש או ברוח עומד אנכון, פי' קשה, ורוצה לרככו, נותן הבגד לתוך ידיו ומוליך ומביא ידיו עד שיעשה הבגד ההוא כמו קפולים קטנים כמין קמטים. כי הא דא"ר זירא בפרק חבית מאי מרזב כגון לכסכוסי מאני. וכי הא דתנן בפרק האשה שהיא עושה צריכה צריכה לכסכס ג' פעמים על כל דבר ודבר, ואמרינן בגמ' בעי ר' ירמיה אמטויי חד ואיתויי [חד] או דלמא אמטויי ואיתויי תרי, תיקו. וכן עוד מפורש בתלמוד א"י בענין מוליך ומביא שבלולב. מיהא שמעינן דכיסכוס כעין שפשוף הוא ומתקנין הבגד, פי' יתכמש, ונראה קמטין קמטין וכשלובשו מתפשט, וכדאמרינן אמר רב כהנא ואיתימא רב יהודה שיט שעל בגדו מכסכסו מבפנים. ומדקרי להאי כיתונתא, שמעינן מינה דסודרא ליתיה כתניתא, ולא יתכן לומר שהוא צמר, שאם הוא צמר איך אומר לו היה לך ללמוד פשתים מצמר, והדבר רחוק ביניהם ואינה אלא צמר גפן שוה קרוב לזה. ופשט רב חסדא דלרכוכי מיכוון ושרי. אמר רב חסדא האי כיתניתא

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ח מהל' שבת הל' יד ופכ"ג הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכא סעיף טו:
לג ב ג מיי' פכ"ג שם טוש"ע שם סעיף טז:
לד ד מיי' שם הי"א טוש"ע שם סעיף יז:
לה ה מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה יח:
לו ו מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכא סעיף יח:
לז ז (מיי' פ"ח מהל' שבת) סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ח:
לח ח מיי' פכ"א שם הלכה לג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכד סעיף א:
לט ט י כ מיי' פכ"א שם הלכה כב ופכ"ג שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יח:
מ ל מ מיי' פכ"ב שם הלכה יז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שב סעיף ה:

לעזי רש"י

דישטיפדי"ר [דישטינפריי"רן]. להשרות.
כרישו"ן [קרישו"ן]. שחליים.
מינט"א. מנתה (נענע).
לזר"א. חלתית.

מוסף רש"י

עושין אנומלין בשבת. שהיא לשתות. ואין עושין אלונטית. שהיא לרפואה להצטנן כשיוצאין מבית המרחץ כדמפרש (ע"ז ל.). ומים צלולין. שנשמרו ויעמדו בכלי יום או יומים להיות צלולין, וסופן העליונים כנחת במשמרת (שם).

רב נסים גאון

אין שורין את הכרשינין. גרסי' בגמ' דבני מערבא תני אין שורין את הכרשינים משום בורר, ולא שפין אותן משום דש. אין כוברין את התבן משום מרקד.

א) לפנינו בגמ' ליתא שם כיסו כבלייתא.